

LÄÄNE-VIRU PAARISMÄNG

11. november 2004

küsimused: Illar Tõnisson & Kaupo Nurk

1. Lykeioni salus asunud Aristotelese koolis räägiti hommikuti suletud ringile raskematest asjadest ehk viidi läbi esoteerilist õppust. Õhtuti kõneldi populaarsemas vormis laiale ringile, mida kutsuti eksoteeriliseks õppuseks. Miks aga nimetati Aristotelese kooli peripateetiliseks ning Aristotelese õpilasi ja õpetuse arendajaid peripateetikuteks?

2. See taim (*Citrullus lanatus*) pärineb Lõuna- ja Kesk-Aafrika aladelt, ka Egiptuses on ta väga vana kultuur. Lõuna-Aafrikas moodustab ta vaibana maad katvaid kolooniaid, teda söövad nii elevantid, antiloobid kui hiired. Muistsed roomlased õppisid seda tundma meie ajaarvamise algul, Lääne-Euroopasse ja Hiinasse jõudis ta X-XI sajandil, Venemaale XVI sajandi paiku. Mehhikos on ta lausa vabadusvõitluse sümbol. Millest on jutt?

3. /.../ Ehmunud proua Müllerova unustas kohutava sõjalaulu mõjul kohvi ja kuulas kogu kehast värisedes hirmuga, kui vahva sõdur Svejck voodis laulis :

*“Algas taplus, suits käis taevavõlvini,
soolikaid seal songiti ja verd seal voolas põlvini,
hop, hop, hop!
Verd seal voolas põlvini ja tõusid lihakuhilad,
raiusid seal meie poisid hirmsas vihatuhinas,
hop, hop, hop!”*

Punktiirile sobib XIX sajandi üks ohvriterohkemaid lahinguid, kus Prantsusmaa ja Sardiinia väed purustasid Austria väe. Kokkupõrkes osales üle 300 000 mehe, neist 40 000 sai surma või haavata. Lahing oli ajendiks ühe rahvusvahelise organisatsiooni sünnile. Milline lahing? (organisatsiooni nimetamine – 1 punkt)

4. Hiljuti lõppenud maleolümpial mängisid selle riigi kolmel esimesel laual meestest Aleksander Onischuk, Alesander Shabalov ja Aleksander Goldin ning naistest eksmaailmameister Zsuzsa Polgar, Irina Krush ja Anna Zatonskih. Meestele kuulus olümpialt neljas koht, naised aga saavutasid koguni hõbemedali. Millise riigi maletajatest on jutt?

5. Nimetage helilooja, kelle muusikat kuulete. Pisiblufi käsiraamatu kohaselt jättis ta endast maha kolm olulist teost - ühe, mida saab igavesti kasutada kõigil veesündmustel; teise igat sorti pürotehniliste etenduste jaoks; ja kolmanda tavalisteks juhtumiteks, kui kooriühingud tahavad head publikut saada ja raha teenida.

6. 14. oktoobril 1953.a. ilmus ajalehes Pravda järgmine tekst: “Ma ei tahaks Nõukogude Liidust lahkudes jätta Nõukogude inimestele ütlemata, et kui kord tulin ma teie maale pimedas kuulekuses vaenlasena, siis nüüd lahkun siit selle maa sõbrana.” Alla oli kirjutanud mees, kelle hüüdnimeks oli *Cunctator* (*kõhkleja*). Kes?

7. Selle metalli nimi tuleneb kreekakeelsest sõnast, mis tähendab “*raske*”, tema järjekorranumber Mendelejevi tabelis on 56. Keemiliselt on ta väga aktiivne, looduses esineb ainult ühenditena. Tema soolasid tarvitatakse värvide ja antifriksioonmaterjalide tootmiseks, hea röntgenkiirguse neelamisvõime tõttu röntgenuuringutel kontrastainena ja haiglate ning laborite krohvilisandina. Milline metall?

8. Autor?

1878. aastal lõpetasin ma Londoni ülikooli diplomeeritud arstina ja siirdusin Netleysse, et läbi teha sõjaväekirurgidele ette nähtud kursuse. Pärast sealseid õpinguid määrati mind korrakohaselt viiendasse Northumberlandi laskurrügemendi kirurgi assistendiks. Rügement asus tollal Indias, ja enne kui ma kohale jõudsin, oli puhkenud teine Afganistani sõda. Bombays maandunud, sain teada, et minu väeosa oli läbi mäekitsuste edasi liikunud ja juba sügavale vaenlase maale jõudnud. Koos paljude teiste ohvitseridega, kes olid samasuguses olukorras nagu minagi, läksin siiski järele ja jõudsin õnnelikult Kandahari, kus leidsin oma rügemendi eest ja asusin otsekohe ametikohustuste täitmisele.

Sõjaretk tõi paljudele ordeneid ja auastmeid, minule aga ainult õnnetust ja häda. Mind viidi oma brigaadist üle Berkshire'i brigaadi, kellega koos võtsin osa saatuslikust Maiwandi lahingust. Seal sain ma õlast haavata: kuul purustas luu ja riivas rangluuahust tuiksoont. Oleksin tapahimuliste ghaaside kätte langenud, kui mu tentsik Murray poleks ustavust ning vaprust üles näidanud, mind pakihobuse selga heitnud ja õnnelikult Briti vägede juurde toonud. /.../

9. Peale tema 1836.a. võetud patenti läks käibeale aforism, et Jumal lõi kõik inimesed suurteks ja väikesteks, kuid siis tuli tema ja tegi kõik inimesed võrdseks. Kellest (1814-1862) on jutt?

10. Kes laulab?

11. Tänavust kümne uue riigi liitumist Euroopa Liiduga on nimetatud ka liidu laienemiseks idasse. Milline linn oli EL-i idapoolseim pealinn enne 1.maid 2004 ja milline linn on seda praegu?

12. Kes on kaks naisterahvast pildil? Mõlema auhinnakapis on sellest aastast midagi olulist.

13. Üks Nobeli majanduspreemia laureaat (1986) ja üks Ameerika Ühendriikide ekspresident (eluaastad 1791-1868) on nimekaimud. Nobelist on saanud tuntuks sellega, et mõtles välja avaliku valiku (*public choice*) teooria, mis lähtub printsiibist, et kui poliitikul on valida isiklike ja avalike huvide vahel, siis eelistab ta esmajärjekorras isiklike. President on aga senise 43 Ühendriikide “esimese mehe” hulgas ainuke, kes endale kunagi naist ei võtnud. Mis on nende ühine nimi?

14. Nimetage puu, mille käbid ei lange sügisel maha, vaid lagunevad. Käbirootsud jäävad aastateks okste külge. Erilised on käbid veel selle poolest, et kasvavad ülespoole.

15. Võimalik, et keegi teist sai paar aastat tagasi kuuldava muusikapala mõjul EMT kliendiks. Meie tahame teada esitajat.

16. See Kreeka filosoof, matemaatik ja astronoom (eluaastad 624 - 546 e.Kr.) oli üks seitsmest targast. Temanimeline teoreem väidab, et poolringi piirdenurk on täisnurk. Temanimeliseks ringiks aga nimetatakse täisnurkse kolmnurga hüpotenuusi kohal asuvat poolringi. Kes?

17. XIX sajandi keskpaigas oli see tähtis karjade kogumis- ja laadimispunkt Kansases, teda kutsuti *cowtown*´ide (lehmalinna) kuningaks. Kui piisonikütid sealt minema löödi, sai linnast Metsiku Lääne ja maailma kauboide pealinn. Linnaga sama nime kannab autofirma, mille logo näete. Milline linn?

18. Eestis on see lind (*ciconia ciconia*) uustulnuk, esimene pesa registreeriti 1841.a. Vahtseliina lossi varemetel. Püsiv asurkond tekkis siia XIX sajandi lõpus, kuid Lääne-Eesti saartel on ta praegugi veel haruldane. Eestist siirduvad need linnud talvituma Lõuna-Aafrikasse, lennates Türgi ja Iisraeli kaudu Egiptusesse ja sealt piki Niilust edasi. Et nende lindude käekäiguga kursis olla, korraldati 1934.a. Saksamaa initsiatiivil esimene üleeuroopaline loendus ning rahvusvaheliselt loetakse küsitavaid linde üle ka tänavu. Kes?

19. Millega seoses esinevad Eesti (ja ka välisriikide) ajakirjanduses pidevalt nimed Chris Browne, Jim Davis, Scott Adams, Jussi Tuomola?

20. Nimetage kuulda laulu muusika ja sõnade autor.

21. See Riigikogu liige sündis 1961.a. Tartus, õppis Tallinna 19.Keskkoolis ja lõpetas Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogina. Ta on Riigikogus fraktsiooni aseesimees ja juhib ühe Eesti linna volikogu. Enne astumist oma praegusesse erakonda oli Eesti Demokraatliku Tööpartei liige. Töötanud muuhulgas eesti keele õpetajana ja Keelekeskuse metoodikuna. Avaldatud teoste hulka kuuluvad “Eesti keel iseõppijale” ja “Novellid”. Pildil näete teda sõdurina (paremal). Kes?

22. Sellele kirikule paigaldati nurgakivi päeval, mil tähistati Venemaa tuhandeaastast juubelit – 8.septembril 1862. Hoone arhitektiks oli Peterburi Kunstide Akadeemias õppinud Christoph August Galbert. Eesti Wabariigi perioodil arvas skulptor August Vomm, et see kirik sobib oma kohale sama vähe, kui väärtusetu vanaisa-aegne kummut moodsasse tuppa. 1936.a. nähti kiriku lammutamine ette koguni riiklike seadustega, kuid kogudus ei soovinud kuhugi ümber asuda, vaid leidis, et ehitatagu uus kirik. Nii seisab küsitav pühakoda oma kohal tänaseni. Millisest kirikust on jutt?

23. See oli esimene kirjandusteose põhjal valminud linateos, mis võitis parima filmi Oscari. Filmi lavastajaks oli Lewis Milestone, peaosades mängisid Louis Wolheim ja Lew Ayres. Nimetage film ja maailmaklassikasse kuuluva kirjandusteose autor.

24. Milline Musta mere looduslik eripära teeb ta allveearheoloogide üheks lemmikpaigaks?

25. Kes kõneleb?

26. Edgar Savisaare fännklubi koduleheküljelt võib muu huvitava kõrval leida ninasarviku pildiga kupüüri - viitega, et tegemist on klubi rõõmuks käibel oleva rahaga. Millises riigis on see raha käibel?

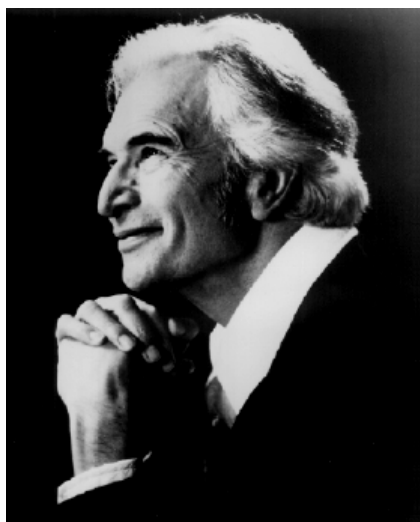

27. Väidetavalt on see ABBA kõrval võimsaim rahamasin, mille Eurovisioon on kunagi loonud. Samas ei ole nad kordagi lauluvõistlusel võistelnud. Küll on nad esinenud Saku Suurhallis, kus neid vaatas enam kui 20 000 inimest. Millisest kollektiivist on jutt?

28. Selle jalgpalliklubi puna-valgel vapil on lõvi ja aastaarv 1986. Klubi peatreeneriks on endine Derby County ja Manchester United'i abitreener Steve McClaren, keda ajakirjandus on nimetanud suureks Mart Poomi fänniks. Palli taovad seal muuhulgas bask Gaizka Mendieta, austraallane Mark Viduka, hollandlased Michael Reiziger, Bolo Zenden ja Jimmy Floyd Hasselbaink. Klubi pälvis hiljaaegu tähelepanu sellega, et palus oma kõigi aegade esimesele euromängule Ostrava Banik'u vastu tulla pealtvaatajatel staadionile pidulikus riietuses. Milline vutiklubi?

29. Nõukogude aja lõpus ilmus kogumik "Nupula", mis oli kirjade järgi mõeldud 10-12 aastastele lastele. Selle üks esimesi ülesandeid kõlas järgnevalt: "Kasutades kolme viit ja tehtmärke, kirjuta arv 2". Kuidas Teie selle lahendate?

30. Kes on see 1920.a. sündinud jazzlegend, keda kuulete ja näete?

VASTUSED :

1. õppused toimusid jalutades
2. arbuus (Mehhiko lipuvärvid tulenevad arbuusilõigu värvidest)
3. Solferino lahing (1859.a. Lombardias; oli Rahvusvahelise Punase Risti liikumise tekke ajendiks)
4. USA
5. Georg Friedrich Händel (1685 - 1759)
6. Friedrich Paulus (1890 - 1957; oli 1943-46 kindralite vangilaagris, peale Nürnbergi viibis Moskva lähedal Tomilino külakeses ühes *datša*´s, peale Stalini surma lubati Saksa DV-sse)
7. baarium
8. Arthur Conan Doyle (algus teosest “Etüüd punases”, minategelane on dr. Watson)
9. Samuel Colt (patenteeris esimese kasutamiskõlbliku revolvri)
10. Shirley Bassey (nimilugu James Bondi filmist “Diamonds Are Forever” [1971])
11. Helsingi (napilt ida pool Ateenast); Nikosia
12. Maria Šarapova (võitis Wimbledonit); Anastasia Mõskina (võitis Roland Garros)
13. James Buchanan (president 1857-61)
14. nulg
15. Moby (“Porcelain”)
16. Thales
17. Dodge (City)
18. valge toonekurk (Eesti Ornitoloogiaühingu aasta lind 2004)
19. koomiksitate autorid (Chris Browne joonistab koomiksit “Hagar Hirmus”, Jim Davis koomiksit “Garfield”, Scott Adams koomiksit “Dilbert”, Jussi Tuomola koomiksit “Viivi ja Wagner”)
20. Peeter Volkonski / Dagmar Normet (No Big Silence & Kosmikud uusversioonid telelavastuse “Kuidas kuningas kuu peale kippus” muusikast)
21. Mihhail Stalnuhhin (Narva linnavolikogu esimees, Keskerakonna fraktsiooni aseesimees)
22. Tallinna Jaani Kirik (Vabaduse Väljakul)
23. “Läänerindel muutusteta” (Oscar 1930); Erich Maria Remarque
24. sinna uppunud asjad ei lagune (kuna väävelvesinik on põhjakihist hapniku välja tõrjunud)
25. Quentin Tarantino
26. Lõuna-Aafrika Vabariik
27. Riverdance (tegi avaliku debüüdi 1994 Dublinis, lauluvõistluse vaheajal enne hääletamist)
28. FC Middlesbrough
29. $(5 + 5) : 5 = 2$
30. Dave Brubeck